

Zpravodaj města Štramberka

4/2004

O B S A H

<i>Vojtěch Petráš</i> Štramberská Trúba, Libotín a Holivák od úpatí Bílé hory, kresba, 1956	titulní strana obálky
<i>Vojtěch Petráš</i> Štramberská květena vápenomilná — Kosatec žlutý pod Jurovým kamenem na Kotouči, fialový a bleďe lilákový na skalce pod vrchní Kamenárou	2. strana obálky
<i>Věra Michnová</i> Zprávy z radnice	4
Jak jsme společensky a kulturně prožili čtvrté čtvrtletí 2004	5
<i>ZŠ Štramberk</i> Můj nejkrásnější zážitek z prázdnin — vítězné práce	7
<i>Bohumil Kresta</i> MUDr. Adolf Hrstka — Štramberk a Kotouč, část III.	9
<i>Farní kronika města Štramberka</i> O kostelíčku sv. Kateřiny	12
Pamětní list vložený 1. 10. 1949 do makovice kostelíčka sv. Kateřiny při opravě zvonice	14
<i>Josef Marek</i> Oprava varhan v kostele sv. Kateřiny (foto Pavel Hykel)	16
<i>Ladislav Bartoň</i> Návod na zbudování přírodního muzea ve Štramberku	17
<i>K. J. Maška</i> Pravěké nálezy ve Štramberku, část VI.	18
<i>Martin Bár</i> Kronika Martina Bára ze Štramberka 1701—1863 (SOkA Nový Jičín, autor prepisu neznámý), část I.	19
<i>Josef Marek</i> 10. výročí znovupostavení sochy sv. Václava na Kotouči a otevření amfiteátru pod Starou věží	24
<i>Tomáš Žerdík</i> 6 písní vánočních z r. 1818 Kronika Tomáše Žerdíka ze Štramberka 1790—1873 (soukromá sbírka, prepis Mgr. Zd. Genserková)	26
<i>PhDr. Anna Hřčková</i> Světci a světice v lidové kultuře, část. I.	28
<i>Autor neznámý</i> Valašský betlém řezbáře prof. Aloise Balána a malíře Břetislava Bartoše z r. 1923, kaplička Národního sadu na Kotouči, foto	3. strana obálky
<i>Jaroslav Michna</i> Věž kostela sv. Bartoloměje ve Štramberku, 15. 11. 2004, foto	4. strana obálky
<i>prof. A. W. Šembera</i> Mongolové w Morawě (z knihy Wpád Mongolů do Morawy, Olomouc 1841) Samostatná příloha u příležitosti 645. výročí povýšení Štramberka na město (4. 12. 1359)	

———— ZPRAVODAJ MĚSTA ŠTRAMBERKA č. 4/2004 ————

Zodpovědný redaktor: Aleš Durčák. **Redakční rada:** Karel Hřček, PhDr. Anna Hřčková, Bohumil Kresta, Josef Marek, Věra Michnová, Mgr. Jana Milichová a Vojtěch Petráš. **Jazykové korektury:** Aleš Durčák. Copyright si podržují autoři, kteří rovněž ručí za věcnou správnost jednotlivých příspěvků. Redakce si vymezuje právo stylistických úprav a krácení textu. Nevyžádané materiály zůstávají součástí archivu ZMŠ. Adresa redakce: Muzeum Zdeňka Buriana, Náměstí 456, 742 66 Štramberk, tel.: 556 852 240, e-mail: mzb@stramberk.cz. **Vydává:** Městský úřad Štramberk (tisk povolen rozhodnutím č.j. 1217/94-RR-408 referátu regionálního rozvoje Okresního úřadu v Novém Jičíně dne 3. 11. 1994). Vychází: 4× ročně. **Výroba:** Tiskárna a nakladatelství *Beatrix*, Dobrá. Prosinec 2004.

Zprávy z radnice

Věra Michnová

Rada města se sešla celkem šestkrát. Z toho dvakrát mimořádně. Zastupitelstvo dvakrát. Na programu hlavních zpráv byly zprávy týkající se sportu ve městě, činnosti komise mládeže, sportu, využití volného času a školské, dále činnosti sboru pro občanské záležitosti. Byla schválena a podepsána nájemní smlouva s Technoprojektem, a.s. Ostrava na areál hradu Štramberka. Dále to byly zprávy týkající se činnosti technické a bytové správy. Byl předložen plán oprav na další období. Byla ustavena pětičlenná pracovní skupina pro dořešení areálu koupaliště na Libotíně.

Také oblast kultury a cestovního ruchu byla na projednávání v radě města.

26. 11. nabylo právní moci stavební povolení rakouské firmě Lasselsberger CZ, a.s. na výstavbu nové cementárny. V této souvislosti byla uzavřena smlouva na užívání přilehlé strany Kotouče a podepsána dohoda o mimosoudním odškodňování občanů města Štramberka v souvislosti s prováděnými odstřely v lomu Kotouče Štramberk, s.r.o. (v případě škody na majetku v důsledku dobývání surovin na výrobu cementu). Na jaře by měla začít výstavba, ale přípravné práce probíhají už dnes.

Byl projednáván rozpočet města — plnění za rok 2004, úpravy a návrh na rok 2005.

Kromě hlavních zpráv byly projednávány různé majetkoprávní záležitosti, smlouvy, dohody apod.

Probíhá rekonstrukce objektu čp. 751 na Bařinách a byla opravena kaplička v Národním sadu, kam bude umístěn nový lidový betlém.

Ráda bych se ještě zmínila, že dne 4. 12. jsme si připomněli 645 let od povýšení osady pod hradem Štramberkem na město, které v roce 1359 vyhlásil moravský markrabě Jan II. Dobruška.

Pozdrav ze Štramberka, Monika Kociánová, 6.a ZŠ Štramberk

Jak jsme prožili společensky a kulturně poslední čtvrtletí roku 2004

Věra Michnová

Čas podzimní je asi to nejsmutnější období roku. Člověku se více hlavou honí smutek, starosti, chybí slunce a teplo. V říjnu bychom měli odletět se stěhovavými ptáky do teplých krajin. Vůbec bych nebyla proti.

Měsíc říjen zahájila firma Šmíra–Print, s.r.o. Ostrava festivalem dechovky a piva s názvem I. štramberská trubka ve dnech 2. — 3. října 2004. Festival uváděl Eduard Hrubeš a v programu vystoupil Josef Zíma.

8. října restaurace Dallas uspořádala své I. vinobraní s programem.

16. října byla v muzeu Zdeňka Buriana zahájena závěrečná výstava věnovaná významnému výročí narození pražského malíře, ilustrátora a grafika Gustava Kruma pod názvem Známý–neznámý Gustav Krum. Průvodní slovo měl Aleš Durčák.

Tentýž den, ukrutně přišlo a byla opravdu vlezlá zima, pořádala firma Šmíra–Print, s.r.o. Ostrava v Národním sadu přehlídku hudebních dívčích skupin s názvem Vypni troubu. Mimo jiné zde vystoupila i slovenská zpěvačka Jana Kirschner.

27. října v naší tělocvičně probíhal tradiční Noční volejbalový turnaj šestek, který pořádá každoročně už několik let Dům dětí a mládeže. Tato akce je velmi oblíbená mezi sportovní mládeží.

Hotel Roubenka vyhlásil velkou soutěž Vyroba si svého dýníka pro všechny zájemce. Soutěž probíhala ve dnech 29. — 30. října v prostorech hotelu a deset nejlepších bylo oceněno.

Od 1. listopadu nastoupila vítězná firma Technoprojekt, a.s. Ostrava jako nový nájemce areálu hradu Štramberka.

Ve dnech 5. — 6. listopadu proběhlo 1. kolo voleb do krajských zastupitelstev a do Senátu Parlamentu ČR.

V sobotu 6. listopadu se náměstí ve Štramberku zaplnilo maskami, neboť firma Šmíra–Print, s.r.o. Ostrava pořádala akci Štramberská strašidla. Program uváděl Aleš Juchelka a byly vyhodnoceny nejtípnější a nejděsivější masky.

12. — 13. listopadu proběhlo druhé kolo voleb.

13. listopadu v tělocvičně na Zauliči se sešli ctitelé tradičního turnaje smíšených čtveřic ve volejbale.

19. listopadu se na 11. ročníku Posezení u cimbálu shromáždili milovníci cimbálové muziky. Tentokrát po dvou letech odmlky přijela cimbálová muzika Technik z Ostravy pod vedením Pavla Rokyty a přijel s nimi i bývalý kapelník Jan Rokyta a zahrál si na basu. Občerstvení, včetně kvalitních vín z jižní Moravy, zajistili manželé Střechovi z Radničního sklípku.

10. ročník výstavy betlémů Štramberské Vánoce byl v Muzeu Zdeňka Buriana zahájen slavnostní vernisáží v sobotu 20. listopadu. V programu vystoupili Věra Michnová s průvodním slovem o adventním čase, vánočním čarování a lidových zvycích a obyčejích, Josef Hřec s vyprávěním o štramberském krmáši a Štědrém dnu ve Štramberku, podle zápisů štramberského rodáka Zdeňka Marka, s koledami ze Štramberka a okolí pak zpěváci a členové skupiny Ogaři. Všichni, kdo přišli na vernisáž, si pochutnali na vynikajících perničcích, které nám peče paní Anežka Svobodová.

20. listopadu na Náměstí byla ochutnávka mladých martinských vín s hudebním programem. Tuto akci opět připravila firma Šmíra–Print, s.r.o. Ostrava.

21. listopadu v kostelíku Sv. Kateřiny na Libotíně uspořádal Chrámový sbor pod vedením sborníka Pavla Hykla koncert Duchovní hudby. Výtěžek z dobrovolného vstupného byl věnován na opravu varhan v kostele sv. Kateřiny.

Ve dnech 22. — 26. listopadu v Domě dětí a mládeže probíhal tradiční Bleší trh, který uspořádaly pracovnice DDM Štramberk.

V sobotu 27. listopadu se prostor kinosálu v Kulturním domě zaplnil do posledního místa. Sdružení hudebníků dechového orchestru města Štramberka mělo svůj tradiční Podzimní koncert. Výtěžek z dobrovolného vstupného byl použit na doplacení nových uniforem hudebníků.

Měsíc prosinec zahájilo v pátek 3. prosince Divadlo pod věží pohádkou Tři zlaté zuby děda Vševěda s Mikulášskou nadílkou pro děti z Mateřské školy na Zauličí, Rybí a děti z Dětského domova v Novém Jičíně.

V sobotu pak bylo několik akcí na území města. Jednak přijel tradiční Mikulášský vlak z Ostravy a přivezl s sebou čerty, Mikuláše a Aleše Juchelku s megafonem. Průvod byl doveden na Náměstí, kde od 11 do 14 hodin byl program pro děti pořádaný firmou Šmíra–Print. s.r.o.. V areálu hradu od 10 hodin do 15 hodin připravili pracovníci firmy Technoprojekt, a.s. Ostrava ve spolupráci s dětským divadelním souborem peklo i ráj pro všechny zájemce. Byl tam také Mikuláš, čerti i andělé a nebeská truhla s dárky. V odpoledních hodinách pak Divadlo pod věží sehrálo pro veřejnost reprízu pohádky Tři zlaté zuby děda Vševěda s Mikulášskou nadílkou.

V pátek 10. prosince jsme pro veřejnost připravili adventní besedu Přiděť na pobabu... na téma světcí a světece v národní kultuře se zaměřením především na dobu adventu, Vánoce a Třech králů. Slovem provázeli Jan Rokyta a PhDr. Anna Hřčková. Zvyky, obyčejy a tance obstarali členové tanečního souboru Ondřejnica a písničky a hudbu cimbálová muzika Ondřejnica ze Staré vsi. Hosté měli připraveny na stolech perníčky upečené paní Anežkou Svobodovou. Všem se akce moc líbila a odcházeli svátečně naladěni.

V sobotu 11. prosince byl další adventní koncert v Kulturním domě, který uspořádaly společnost Zdraví Kopřivnice, CASD Nový Jičín a Všeobecná zdravotní pojišťovna.

V neděli 12. prosince v Obecní hospodě bylo další kolo turnaje v šipkách.

Vánoční koncert si pro veřejnost připravili učitelé a žáci Základní umělecké školy Zdeňka Buriana na čtvrtek 16. prosince v Kulturním domě ve Štramberku.

18. prosince v restauraci Dallas proběhl další ročník Vánočního turnaje v mariáši.

Co nás ještě do konce roku čeká? Mezi svátky budou probíhat turnaje a sportovní zápolení ve volejbalu — Rodinný turnaj čtverek, Turnaj ulic a dorostu ve fotbale, turnaj žáků ve fotbale, turnaj ve futsale, turnaj smíšených družstev miš–maš ve fotbale a turnaj ve florbalu.

Na Štěpána 26. prosince nás čeká Živý betlém v podání členů divadelních souborů, skupiny Ogaři a to vše pod režijním vedením Josefa Marka z Divadla pod věží. Vše se uskuteční v Národním sadu, ale ještě předtím bude slavnostní odhalení nového lidového betlému v kapličky Národního sadu. Původní Valašský betlém byl začátkem 90. let 20. století zcizen, pak byl nahrazen papírovou kopií a dnešní podobu mu vdechl mladý štramberský řezbář Stanislav Socha.

A to už bude vše, pak přijde Silvestr a nastoupí rok 2005. Tak vám všem přeji dobré zdraví, štěstí, pevné vztahy v rodině, víru, solidní zaměstnání, klidný důchod a uchovejte si dobrou náladu po celý příští rok.

Můj nejkrásnější zážitek z prázdnin

Soutěž žáků ZŠ Štramberk

Noční toulání po zahradě

Jakub Poruba — 6. b

(vítězná práce v kategorii 6. třídy)

O letošních prázdninách jsem se rozhodl, že si postavím stan a budu v něm spát.

Sám jsem si ho postavil, nastěhoval do něho vše potřebné a když se setmělo, šel jsem spát. O půlnoci jsem se probudil a slyšel jsem kolem stanu divné šustění. Vylezl jsem ven a první, co jsem uviděl, byl měsíc v úplňku. Otočil jsem se a u spodní větve jabloně svítilo do tmy několik zelených očí. Lekl jsem se, co to je, a rychle jsem nahmatal ve stanu baterku. Rozsvítil jsem ji a namířil na ta zelená světýlka. Byly to kuny, které obývají sousedovu stodolu. Vyváděly mladé, asi je učily lovit.

Pak jsem dlouho přemýšlel, co bych dělal, kdybych neměl baterku.

Najednou mi klesla víčka a já se probudil do slunného rána. Dlouho budu na tuto příhodu vzpomínat.

Vzpomínky na prázdniny

Anna Syrková — 8. b

(vítězná práce v kategorii 8. třídy)

Někdo prázdniny trávil u moře nebo na chatě s kamarády a rodiči. Já jsem prázdniny začala výletem po naší republice.

Poprvé v životě jsem navštívila naše hlavní město — Prahu. V Praze jsem jela metrem, viděla výměnu hradních stráží, Pražský orloj a navštívila jsem tam také Zoo. V jižních Čechách jsme se zastavili v Hořticích u Volyně, kde se točila známá série filmů „Slunce seno ...“ od režiséra Zdeňka Trošky. Měla jsem radost, když jsem v Hořticích uviděla známé televizní náměstíčko s ulicí, která měla název „Keliška“, hospodu a dokonce jsem potkala některé herce, kteří ve filmu hráli.

Dále jsem byla na Šumavě, navštívila jsem největší českou vodní nádrž Lipno. Bylo krásné počasí, ale jelikož jsme si zapomněli plavky v penziónu, tak jsme si vody moc neužili. Na Šumavě jsme také prošli Boubínský prales.

Poslední den jsme jeli do Brna na propast Macochu. Při vchodu do jeskyně nás upoutal krápník nazvaný „Strážce jeskyně“. Tu se před námi objevila hluboká propast. Podle pověsti do ní matka hodila svého nevlastního syna. Chlapec se však šťastnou náhodou zachytil na keři. Dřevorubci, kteří byli nablízku, ho vytáhli a zlou matku hodili do propasti. Z jeskyně jsme sestoupili k lodičkám. Nasedli jsme a pluli po řece Punkvě až k východu.

Viděli jsme mnoho hradů, zámků a další krásy naší země. Po slunném týdnu jsme se vrátili domů, byli jsme unaveni, ale plni příjemných vzpomínek. Vůbec mě nemrzí, že jsem prázdniny nestrávila v zahraničí u moře. Vždyť u nás je toho taky spousta k vidění.

Prázdniny skončily a teď je tu zase škola, s ní každodenní povinnosti, učení, ranní vstávání, ale také nové vzrušující školní zážitky.

Bouřlivá noc na táboře

Jan Badura — 9. b

(vítězná práce v kategorii 9. třídy)

Můj prázdninový příběh se odehrává v srpnu na rybářském táboře v Lačnově. Na tento tábor jsem se hodně těšil a nečekal jsem, co se na rybářském táboře může odehrát.

Autobusem jsme přijeli do Lačnova k rybářské chatě, kde jsme se ubytovali. Byl jsem na pokoji s mými kamarády, s kterými jsem již dříve chodil na ryby. Od našich vedoucích jsme dostali potřebné instrukce a po obědě jsme mohli vyrazit na vytoužené ryby.

Pod chatou se rozprostíraly tři krásné rybníky. Mně a mým kamarádům se asi nejvíc líbil prostřední rybník, který měl uprostřed zarostlý ostrov. Vybrali jsme si místo, kde jsme se rozhodli chytat. Bylo dost velké a kryté stromy a keři, malý kousek od ostrova. Co nejrychleji a plní očekávání jsme nahodili a čekali na záběr. „Doufám, že něco zabere,“ řekl Rosta. Pro naše zklamání ryba nezabrala, a tak jsme odkráčeli velmi rozmrzeli na večeři. Tady si všichni vyprávěli o svých úspěších i zklamáních. Večer jsme usínali s tím, že zítra změníme místo.

Ráno se všichni probudili svěží a natěšení na nový den. Ranní mlha usedala na hladinu rybníka, sem tam se nad vodou objevila ryba, jinak bylo všude ticho. Seděli jsme promrzlí na židlích a čekali na vytoužený záběr. Ale marně. Do oběda byla krátká doba, a ta utekla jako voda. V jídelně jsme opět usedali na židle znechuceni, ani kuře na paprice nám nechutnalo. „Co budeme dělat,“ radili jsme se s kamarády.

Pochlubili jsme se svými úlovky vedoucím. Nevysmál se nám, právě naopak, poradil nám nalákat ryby, takzvaně zakrmit, což znamená naházet krmivo na místo, kde budeme později chytat. Poslechli jsme jej a po obědě jsme hned udělali krmivo a vrátili jsme se zakrmit rybářským prakem na naše první vybrané místo. Koule šrotu svištěly vzduchem a dopadaly do vody kousek od ostrova. Doufali jsme, že nám tato snaha přinese ovoce. „Zítra už to musí vyjít,“ řekl Víta.

Další den jsme už vstávali a přicházeli na lov s lepší náladou. Na háčku kukuřice a na krmítku šrot a už vše dopadá přes mlhu do vody. Chvilka čekání, záběr a následuje tvrdý zásek. Zohnutý prut a výskoky ryby nad hladinu ukazují, že to bude asi můj první úlovek. Po krátkém boji se v podběráku ukazuje krásný šupinatý kapr. Měřil krásných 47 cm. Děkuji mu za souboj a vracím ho zpět do jeho rodného živlu. Potom to šlo jak na drátku, kapři se chytali na každou naši nástrahu.

Ale tábor nebyl jen o rybaření. Čekal mě ještě jeden bouřlivý noční zážitek. Nic erotického to ale nebylo. Po jednom krásném a teplém dnu se večer znenadání modré nebe zatáhlo černými mraky. Večer jsme nešli na ryby, protože jsme očekávali bouřku. Místo rybaření jsme se věnovali úklidu v našem pokoji. A udělali jsme dobře. Přihnala se taková bouře, kterou jsem dlouho nezažil. Blesky křížovaly nebe a kroupy rumplovaly na parapety, ale i přesto jsme usnuli. Moji smůlou však bylo, že jsem spal pod oknem. Hned vysvětlím proč. Asi něco po dvanácté hodině jsem se lehce probral a podíval se z okna. Za oknem se pořád nic nezměnilo, a proto jsem opět ulehнул do vyhřáté postele a pomalu jsem se ubíral do říše snů. V tom jsem uslyšel obrovskou ránu, ucítil bolest na hrudi a déšť mi pěkně zkráplěl hlavu. Okamžitě jsem probudil kluky, kteří rozsvítili a naskytl se jim krásný pohled na mě, jak ležím na posteli s mokrou hlavou a s oknem na břichu. V prvním okamžiku z toho byli vyděšení jako já a pomáhali mi ucpat ručníky okno, které nevydrželo nápor větru a vyletělo z pantů. Ale ráno po bouře jsme se tomu srdečně zasmáli a s námi i celý tábor.

Jinak tábor probíhal skvěle, ale stejně jako všechno jednou skončí, tak skončil i on a já seděl v autobuse a těšil se domů. Také proto, že budu vyprávět všechny své prožitě příhody. Když tohle teď píšu a vzpomínám na tábor, těším se na příští prázdniny.

MUDr. Adolf HRSTKA — Štamberk a Kotouč

část III.

Bohumil Kresta

Hrstkovy aktivity při zkrášlování Národního sadu byly podnětné také pro místní spolky i samotné město.

V roce 1928 byla na skalní stěně Jurova kamene odhalena Tělocvičnou jednotou Sokol Štamberk bronzová pamětní deska s portrétem zakladatele Čs. legií v Itálii a náčel. Sokol. župy Moravskoslezské Janu Čapkovi od ak. sochaře Jul. Pelikána.

Ve 30. letech pracoval mistr Jano Koehler na výmalbě štamberberského kostela. V té době, konkrétně v roce 1932, vytvořil mozaikový obraz P. Marie Hostýnské do čela fary.

Pomník padlých od akademického sochaře Františka Juráně z roku 1928.

Pomník padlých od akademického sochaře Františka Juráně z roku 1928. Další vzpomínanou obětí je nejstarší syn dr. Ad. Hrstky a bratranec Karla Kavíka Oldřich Hrstka. Za činnost v Obráně národa ve funkci okrskového velitele odboje byl popraven v roce 1943 v Breslau. Připojena je také vzpomínka na vězněné a mučené členy Orla ze Štamberka za social. období.

Po smrti dr. Hrstky nechalo město v roce 1933 důstojně upravit hrob rodiny Hrstkovy s bronz. bustou dr. Hrstky na podstavci. Dílo akad. sochaře Emila Hlavici.

V roce 1934 byla zkrášlena hrobka býv. říd. učitele, měst. kronikáře a vydavatele hist. literatury o Štamberku Bohuslavu Blažkovi. Na hrobce umístěn rozvinutý štít štamberberské chalupy s Božím okem. Dílo Fr. Juráně.

V létě roku 1938 odhalil rektor MU v Brně Arne Novák pamětní desku MUDr. Adolfu Hrstkovi na nádvoří Trúby od akad. sochaře Fr. Juráně věnovanou KČST ve Štamberku.

V neděli 11. srpna 1946 se za veliké účasti lidu ze Štamberka a okolí konalo slavnostní svěcení sochy Panny Marie na úpatí Kotouče. Sochu nechal zhotovit a Štamberku věnoval pro tento účel založený Spolek katol. žen ve Štamberku na poděkování za ochranu a pomoc Panny Marie v dobách II. světové války. Je to vlastně neoficiální památník na tuto dobu. (Více ZMŠ č. 1/2004)

Odbojová organizace ve Štamberku v roce 1945 předala občanům čestný hrob na místním hřbitově s bronzovým sousoším na památku umučených a popravených spoluobčanů za německé okupace. Dílo akad. sochaře Jana Třísky.

V roce 1967 nechalo město vybudovat na rozcestí pod radnicí památník na odboj občanů za II. svět. války. Vytvořil akad. sochař Karel Vašut.

V roce 1973 věnovala Partyzánská skupina Štramberk pamětní bronz. desku na kamen. kvádru se jmény svých padlých a popravených přátel i jejich pomocníků ze Štramberka za německé okupace. V roce 1995 byla deska z ústraní přemístěna do Národ. sadu poblíž pomníku padlých.

K uctění památky popravené matky Františky Hykové v koncentračním táboře věnovali synové, místní rodáci, bratři Milan a Lubomír Hykel z Kanady do předsíně zdejšího kostela obraz Panny Marie od místního rodáka Vojtěcha Petráše, kterou umělec umístil do Štramberského prostředí. Obraz požehnal místní farář P. František Janotka 26. září 1993.

Dosud poslední památkou je pamětní deska knězi–dělníkovi ve zdejším kamenolomu na Kotouči, spisovateli, básníkovi, učiteli, vychovateli a přechodně také občanovi našeho města ThDr. Antonínu Šuránkovi. Pamětní deska je umístěna v předsíni zdejšího farního kostela a 27. srpna 1995 ji slavnostně odhalil a posvětil Mons. Jan Graubner, arcibiskup Olomoucký a metropolit Moravy.

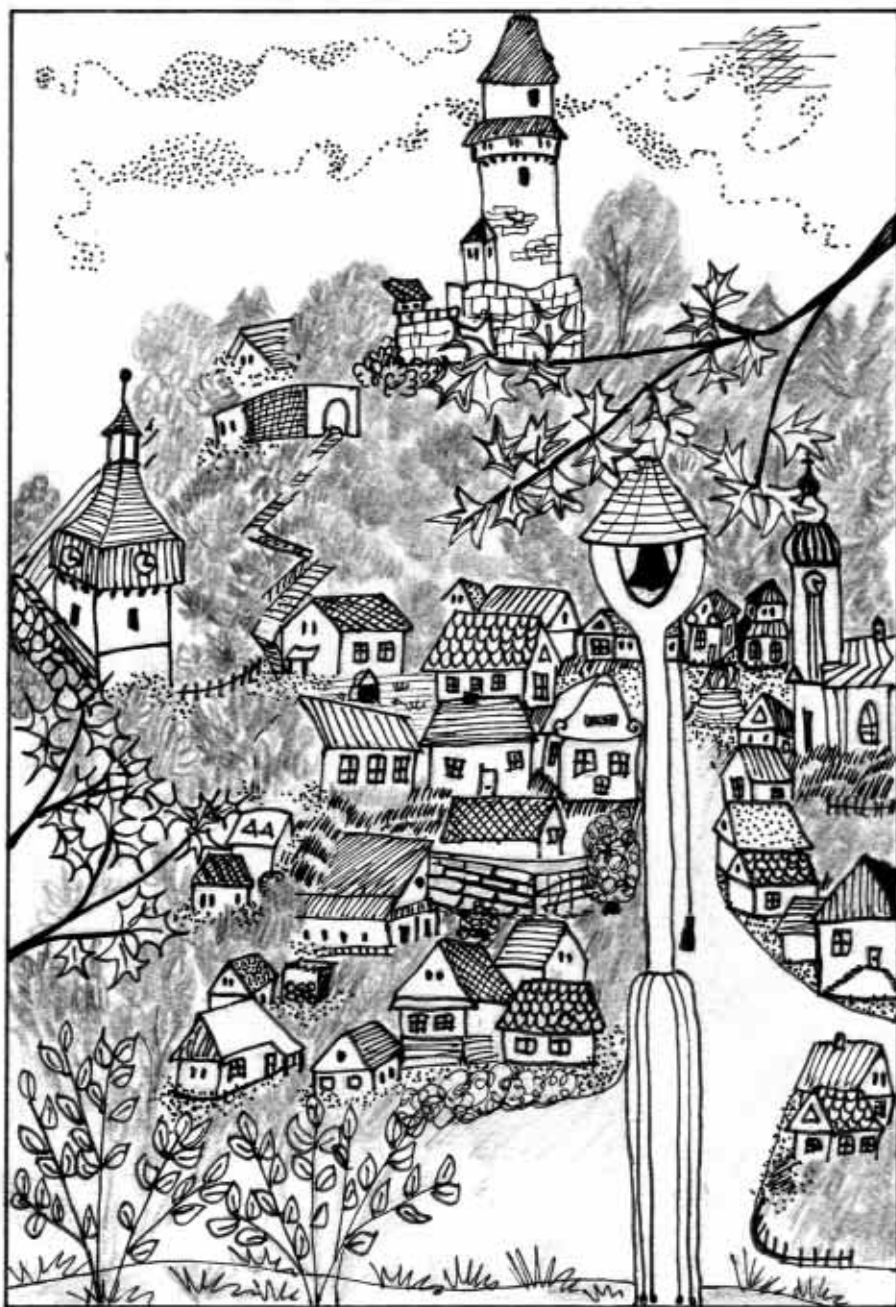
Tolik pamětihodností na území tak malého města, to je určitě pro mnohé návštěvníky překvapivé. Bohužel, ne všechny v dřívější době zaniklé památky se dají dnes nahradit. Je pravdou, že mnoho soch, bust a pamětních desek zase přibýlo, z čehož je vidět, že občané nezapomínají a budoucím generacím rozšířeně přenechávají to, čím byli sami okouzlováni. Vzpomínky opředené krásou.

Mohyla se sv. Křížem z r. 1884 byla v r. 1918 přemístěna nad jeskyní Šipka.

Dřevěná zvonička na Kotouči pod Perníkovou chaloupkou z května 1923.

Pozdrav ze Štramberka, Barbora Kratochvílová, 6.a ZŠ Štramberk

O kostelíčku sv. Kateřiny

(Z Farní kroniky města Štamberka)

Začátkem září 1949 bylo započato s opravou starobylého filiálního kostela sv. Kateřiny. Opravu prováděl stavitel p. Ant. Šubrt z Příbora.

Dne 19. září byla snata s věže makovice a v ní byly nalezeny tyto listiny:

Opis listiny, nalezené v makovici kostela sv. Kateřiny dne 19/9 1949. Tato makovice zde stála 44 let neporušena.

Staré památky:

kteřé se v této makovici našly, když se 9. toho měsíce snala a které se opět do ní dávájí, jsou kromě několika malých penízků, následující:

Roku 1774 měsíce septembra za velebného faráře štramberského Ján Floriána Jahna, narozeneého v N. Jičíně, zvonice tato sv. Kateřiny vystavěna jest, kterýžto farář se do modliteb pp. nástupcův na vinici štramberské, když z tohoto světa vystoupí, laskavě odporoučí. Stará makovice se postavila rok po oné divné příhodě, kdy slavný řád tovaryšstva Ježíšova byl shozen. Panství novojické na ten způsob přivtěleno bylo k statkům císařskokamerálním. Ředitel toho panství novojického aneb administrátor byl urozený pán a rytíř z Testerů pan v Leutersdorfu. Toho roku se učinil pokoj mezi Turkem a Mozgali, ježto pět ustavičných let tuhou vojnu vedli. Příčina a příležitost k této vojně dala nespokojenost Poláků, jichžto jeden díl se proti králi svému spiknul a rebeloval. Polská zem po učiněném pokoji se rozdělila. Jeden díl sobě přivlastnil Josef, císař, druhý sobě vzal Fridrich pruský a třetí díl Polska zadržela Kateřina, císařovna ruská.

— Toho času byli páni kaplani na Štamberku: Jiřík Kyselý a Tomáš Weldauwe. A oficiři novojického panství byli tenkrát pan Josef Franz, vrchní, purkrabí Josef Cibulka. Děkan v Novém Jičíně byl p. Vavřinec Novosad, kdysi farář na Štamberku. Toho času byl v Závěšicích strany novojické minář a fojt Fridrich Kelnar a pulmistr Jan Marek. Na Uchvaldské straně pak fojt Kristián Pustějovský, purkmistr Lipový, a kostelník Martin Hanzelka. Tuto zvonici sv. Kateřiny stavěl Augustin Purmenský z Rybího. Na Štamberku byl pak jest tehdaž purkmistr jmenoval se Martin David, rychtář Florián Štěpán, písař obecní Jan Prosek, rektor Václav Kyselý, kostelník Václav Štěpán. Toho času bylo mnoho slámy, ale málo zrní. Měřice žita byla za 2 fl 15 kr, rež za 1 fl 30 kr, ječmen za 1 zl, oves za 30 kr.

Nové památky:

Když kostelíček sv. Kateřiny skrze mnohá léta neopravený v zkázu přijíti měl, uradil se toho času farář štramberský se svými farníky závišickými, jak a kterak by onen kostel aspoň zvenku opravený a ukrytý býti mohl, aby tak docela v zkázu nepřišel. Však nepřijemné časy, neslýchaný nedostatek peněz, chudoba obcí onomu chvalitebnému předsevzetí vždy v odpor stály, až jedna mysl a jedna vůle jmenované farníky v tomto předsevzetí spojila, dle kterého jeden každý dle možnosti své svou hřivenku ze svého malého nábytku s tou žádostí obětoval, aby onen památný, starožitný a ctihodný kostel sv. Kateřiny přece aspoň ukrytý a zevnitř vyzdoben byl. A dosti se chváliti nemůže horlivost a přičinění přísežných úředníkův z obou stran osady závišické, kterak o to pracovali, aby ono nábožné předsevzetí ke cti Boží a sv. Kateřiny chvále u vinšovaný skutek uvéstí se mohlo. Jenom chudina tehdy radostně k oné výzdobě chrámu toho se přičinila a při své chudobě přece štědrě se prouká-

zala Pánu tak, že se o farnících zavišických při této opravě kostelní vpravdě říci může, co kdysi sv. Pavel Korintským pravil, totiž že uprostřed mnohých soužení, kterýmiž zkušeni jsou, veliká byla radost jejich a ačkoli převeliká byla chudoba jejich, přece bohatě štědrost svou prokázali. Nebo svědectví jim vydati musím, že podle možnosti, ba i nad možnost svou dobrovolně k tomu byli. A s mnohou prosbou prosili nás, abychom toto dobrodiní jejich na se přijali.

Roku, kdy po narození P. N. J. S. 1618 na den sv. Jana Křtitele za faráře Vincence Ottopala, roz. v Holomuci a Dominika Jakuba, kaplana štramberského, rozeného z Příbora, tenkrát když před pěti měsíci panství novojické skrze smrt svého vrchního Jiřka Kolera rozbito a kancelář správy panské se administrovaly za fojta zavišického Augustina Rašky, a purkmistra Ondřeje Váně, a za purkmistra Valentina Drlíka strany novojické a za p. před staveného na Štramberku Josefa Baara a ouředníkův štramberských Jana Baara, Augustina Juráka, Tomáše Proska, Jana Davida, písaře Jana Hikla, kasíře a hospodáře městského Jiřka Baara, kdežto před sedmi čtvrtletí totiž roku 1816 dne 26. septembra skrze vyšlý o-heň 26 stodol na Štramberku v zkázu přišlo a loňský rok mlýn v Závašicích shořel, tato makovice se skrze tesaře Jiřka Juračka (?) ke cti a chvále Boží postavila.

— Loňský rok, jest to rok sedmnáctý, byl pro chudý lid příliš tuhý, truchlivý a bídný rok, všeobecná nouze a hlad se rozmáhal, bylo vidět přes celé vesno a léto celé zástupy chudého lidu chodit na obživu. Dá mnohým ty velké starosti straniva výživy, když i trávu jísti museli. Život koštoval, neb žito bylo 29 fl, rež za 26 fl, ječmen za 14 fl, oves za 12 fl a kaše za 32 fl. Tuto velkou cenu způsobilo, že všechno, cokolvík se selo, málo sypalo.

— Po žněch ale začínala tato neslychaná drahota přestávati, však této lacinosti, že se roku toho běžícího rež za 6 rýnských prodávala, příčina byla nedostatek peněz, poněvadž dle nařízení císařského každého čtvrt roku 10 milionů papírových t.zv šajnu se Vídni zhlazovalo.

— Roku toho musel každý řemeslník, handlíř, kupec, jistu daň, tak zv. Erwerbsteuer platiti. Všecka řemeslnická robota přestávala a všudy bez výdělku a všudy nuze a nedostatek se rozmáhal. K tomu ještě přišla tuhá daň, že každý za hlavu s 30 grejcary ve stříbře platiti musel. Pán Bůh ráčíž od nás tato soužení odvrátiti.

— Toho času byl rektor na Štramberku Jiřík Havránek, a učitel Ferdinand Richter. Kostelníci byli na Štramberku Franz a Martin Štěpán. Kostelníkem u sv. Kateřiny byl Josef Hanzelka, jenž při této kostelní práci a opravování velkou horlivost, pilnost a radostné přičinění na sobě příkladem ukázal; ráčíž mu to Pán Bůh jakožto věrnému služebníku tam v nebeském sídle odplatit. A jména tesařův, jenž při ukryvání kostela pracovali, byli následující: Martin Michálek, Josef Kotrs a Jakub Kuběna. Z toho všeho budiž Pánu Bohu čest a chvála, blahoslavené Matičce Boží, všem Božím svatým a obzvláště mučednici a panně s. Kateřině; nám pak k duchovnímu potěšení a na onom světě k duší spasení. Amen.

Pamětní list

vložený dne 1. října 1949 do makovice kostelíčka sv. Kateřiny
při opravě zvonice a celého kostela

Starobylý kostelíček sv. Kateřiny, patřící k nejstarším kostelům na Moravě, během času tolik utrpěl, že by byl pomalu propadl zkáze. Špatná střecha, zatékání vody deštové a válka způsobily, že se v oratoři propadl strop a zdi márnice a podpěrné sloupy ochozu hrozily zřícením. Okupace německá v letech 1938—1945 kostelíku velmi uškodila: ustupující Němci si v něm udělali konírnu a varhany téměř úplně rozkradli. Proto ihned po osvobození města v r. 1945 uvažováno bylo o jeho opravě. Avšak opatření peněžitých prostředků a potřebného materiálu k opravě způsobilo, že zahájení opravných prací se pořád oddalovalo. Dalo to hodně starostí opatřit 360 kop šindelů a ostatního potřebného. Konečně tedy dne 6. září 1949 za administrátora P. Jaroslava Novobilského přikročeno k opravám. Práce zadána staviteli p. Ant. Šubrtovi z Příbora, který s láskou a porozuměním provádí všechno tak, aby co nepečlivěji zachoval původní starobylý ráz kostelíčka.

— Náklad na opravy byl rozpočten na Kč 400.000.— Na úhradu byl pouze fond, založený v r. 1945, v obnose Kč 9.830.— Památkový úřad přislíbil uhradit 40% celkového nákladu. Zbytek se uhradí sbírkami mezi farníky Štramberka a Závašic. Závašice už sbírku provedly a odevzdaly Kčs 33.500.— Ve Štramberku ještě sbírka probíhá.

— Když při opravě zvonice byla snata makovice zvoničky dne 16/9 1949, nalezeno v ní plechové pouzdro kulaté v délce 7,5 cm a v průměru 4,5 cm, pak rozbitá láhev, v níž byly zničené svitky listin. Pouzdro bylo otevřeno v neděli 25. září 1949 na farním úřadě v přítomnosti zdejšího farního administrátora P. Jaroslava Novobilského, Petra Hanzelky ze Štramberka čp. 220, a místního archiváře a správce musea Cyrila Hykla staršího, učitele; v pouzdře se našel balíček zapečetěný farní pečeti, a v něm byly dva stříbrné penízky z doby císaře Leopolda II., 5 penízků z doby císařovny Marie Teresie a 1 stříbrný peníz z doby císaře Františka II.

— Kromě toho byly pod balíčkem 2 listy popsané na všech čtyřech stranách. Byl to pamětní list z r. 1818, jenž obsahoval také český opis listiny pamětní z r. 1774. Láhev byla bohužel rozbitá a svitky listiny v ní uložené byly téměř úplně zničeny. Z několika zbytků, na nichž se zachovalo písmo, seznáno, že je to původní listina z r. 1774. Byla psána latinsky. Opis její, jak už řečeno, v českém překladu se zachoval na pamětní listině z r. 1818. Listina z r. 1818 se nyní nachází v archivu města Štramberka a místo ní přikládáme věrný přepis latinkou, ježto původní listina byla psána švabachem.

Správu města vede 30tičlenný Místní národní výbor města Štramberka. Jeho předsedou je p. Cyril Hykel, ředitel střední školy. Členové městské rady jsou: Matula Josef čís. 509, Štefek Jan čís. 45, Michna Jaroslav čís. 587, Hoffmann Josef čís. 63, Bajer Josef, Petráš Alois čís. 327, Petřkovský Josef čís. 315, Lichnovský Jan. Ředitel střední školy je Cyril Hykel; ředitel národní školy je František Kutač.

Předseda místního národního výboru v Závašicích je Hanzelka Jaroslav, Závašice 135. Členové rady: Raška Jan č. 21; Pustějovský František č. 74; Antonín Hyvnar č. 30; Čeněk Hyvnar č. 179; Váňa Jan, tajemník.

Správce duchovním farností štramberské-závašické je administrátor P. Jaroslav Novobilský.

Předsedou společného kostelního konkurenčního výboru je Galia Josef ze Závašic č. 54, jednatelem a pokladníkem Hanzelka Petr ze Štramberka č. 220, který má největší podíl na opravě kostela.

Tato pamětní listina se ukládá dne 1. října 1949 do nové makovice zvoničky sv. Kateřiny. Je to právě desítileté výročí, co začala druhá světová válka (1. září 1939). Štramberk však a Závašice už rok před tím, totiž dne 10. října o 2. hod. odpo. byly obsazeny Němci a přivtěleny k Německé říši. Tehdy začal Štramberk prožívat svou Kalvárii: 41 osob bylo popraveno a 77 občanů zakusilo pekla koncentračních táborů v Německu. To příkladně ukazuje, jakým způsobem byl Štramberk od nich spravován. Konečně však dne 6. května 1945 v neděli ráno zasvitla svoboda. Hrdinná Rudá armáda osvobodila naše město a s ním i tento starobylý kostelíček. I on má svoje místo v oné neblahé době. Vždyť dlouho poskytoval úkryt našim partyzánům. Však mu Němci před odchodem za to zaplatili, jak už bylo zmíněno. I zde u něho se odehrál poslední ústupový boj na území Štramberka, v němž padli 2 Němci. Pochováni byli u plotu pod lipou na hřbitově kostelíka.

Ve Štramberku dne 30. září 1949.

Razítko řím. katol. úřadu farního ve Štramberku.

Razítko místního nár. výboru ve Štramberku.

Razítko místního národního výboru v Závašicích.

Razítko kostelního konkurenčního výboru ve Štramberku.

Vojtěch Petráš — Kostelík sv. Kateřiny

Oprava varhan v kostele sv. Kateřiny

Josef Marek

U příležitosti dokončení opravy varhan byl v neděli 21. listopadu 2004 v kostelíku sv. Kateřiny uspořádán koncert duchovní hudby. Představil se chrámový sbor a schola spolu se sólisty. Pévecké i hudební provedení v kouzelném prostředí starobylého kostela vyznělo velice působivě.

Gotický kostel, zasvěcený sv. Kateřině, je jedinou památkou na někdejší osadu Tamovice. Kdy byl postaven, to se už asi nikdy nedozvíme. Pravděpodobně vznikl na sklonku 14. století za vlády císaře Karla IV., který do našich zemí zavedl kult sv. Kateřiny. Nejstarší pamětní list, zachovaný v makovici věže, je z r. 1774 a druhý z roku 1818.

Trpkou pravdou je skutečnost, že kostel byl v posledních letech několikrát vyloupen. Vedle křížové cesty byly odcizeny sochy apoštolů Petra a Pavla, čtyř evangelistů, socha panny Marie a Jana Nepomuckého. Zůstala jenom socha svěťice sv. Kateřiny.

Ale vraťme se k samotným varhanám. Opravu svědomitě prováděl varhanář Petr Strakoš z Fryčovic. Varhany velice trpí studeným prostředím a také tím, že se používají velice málo — pravidelně jednou do roka při slavení svátku sv. Kateřiny, výjimečně při pohřbech na zdejších hřbitově. Kdo byl stavitelem varhan, to bohužel nevíme. Víme pouze, že od svého vzniku byly několikrát přestavovány. Varhanní skříň je původní — baroková. Na jedné z dřevěných píšťal je uvedeno datum 1893. Kovové píšťaly odpovídají výrobě Jana Tučka z Kutné Hory. Ke značnému zničení varhan došlo za II. světové války. V roce 1949 za administrátora P. Jaroslava Novobilského bylo přikročeno k celkovým úpravám, které byly svěřeny staviteli Antonínu Šubrtovi z Příbora.

Při rozebírce varhanní skříň jsme objevili zajímavý nápis. Věřte nebo nevěřte, zprávu o počasí z roku 1868. Je psána tužkou, je značně vybledlá, místy nečitelná. Zde je opis oně zprávy.

Na památku

Dne 23. Decembra (prosinec) léta Páně 1868.

Den tento byl teplý, pěkný, slunko světilo, taktěž na tyto Vjánoce.

Ženy bose do kostela šly.

Asy o jednej hodině po obědě pěkná duha po nad Bačuv roztahnula vodu.

O třech po obědě toho istýho dne se blýskalo od polední strany velice kropilo.

Žem zamrznutá nebyla tak bolo teplo.

Žita v žitných vyrastli v tento čas.

Toho značil tento isty čas tu uraďující učitel Dubovský a první organista Vendelín Fabián.

Psano v čase 27. Decembra 1868.

Památné varhany v kostelíčku sv. Kateřiny.

Varhanář Petr Strakoš.

Návod na zbudování přírodního muzea ve Štramberku

Ladislav Bartoň

Rychlý technický rozvoj poznamenává veškerou lidskou činnost. Vyrábějí se nové a dokonalejší nástroje a staré se likvidují většinou do ztracena. Aby k tomu nedocházelo, bylo by účelné památky po našich předcích zachovat pro budoucí obyvatele a návštěvníky města, aby viděli jakými prostředky se u nás pracovalo.

Je proto zapotřebí vybudovat a otevřít ve Štramberku muzeum těžby a dopravy vápence z Kotouče ke spotřebiteli, a tak obohatit turistické město o nové „Muzeum v přírodě“. Ovšemže za finančního přispění dnešního prosperujícího podniku vyrábějícího z vápence vápennou moučku; neboť toto muzeum měli by oni instalovat, protože je to v zájmu kotoučského podniku.

K tomu, aby se to mohlo uskutečnit je nutno zpřístupnit vylámanou uhelným ústavem pokusnou štolu, dosud nevyužitou, která vede ze západního úpatí Horečky do nitra Kotouče. Vchod do ní opatřit uvítací branou s nápisem ZDAŘ BŮH! a dvěma kladivy křížmo spojenými (hornický symbol).

Ke štolě postavit úzkorozchodnou kolej, na ni umístit původní vozík s výsypnou plechovou korbou (skříní) naloženou kusy vylámaného vápence.

Nebo také postavit úzkokolejku šikmo nahoru a na jejím spádě postavit kolejovou kozu a na ní na kolejích vozík.

Z příkrého svahu se spouštěly vozíky na koze, která měla nahoře vodorovně postavené koleje, na ně se přisunovaly vozíky, které jezdily na povrchu skály a potom se po laně na koze spouštěly dolů k železniční rampě.

Ve štolě vystavit k vidění pracovní nářadí jaké pracovníci na Kotouči dříve i dnes používají. Ze začátku to byla dřevěná nosítka podobná márám s deštěnou korbou, později s plechovou, aby déle vydržela. A ještě později se k vození vápence používala dřevěná kolečka. Proto tam vystavit dřevěná i plechová nosítka a s nimi kolečka, jaká se používala na dovezení písku a cihel ke stavbě.

Vzduchový vrátek.

Vchod do štol.

Dále tam vystavit železoocelový vrták čili borek, na který ze začátku při vrtání díry tloukli dva kladivy, později jeden perlíkem. A tato kladiva a perlík k vrtací tyči přiložit. Později byly vrtáky poháněné vzdušným proudem, který byl kompresorem ze strojovny potrubím tlačěn do vrtáků, aby poskakovaly a svými ostrými zuby vrtaly díru. Vrták byl zatížen masivní rukojetí pro větší tlak při vrtání. Takže zvonivý zvuk, který se z Kotouče ozýval po štosech kladiva na železoocelové tyče, se pak změnil v rečtání poskakujících vrtaček poháněných vzdušným proudem.

Ve štolě vystavit k vidění oba dva druhy vrtaček s kompresorem na stlačený vzduch. A také brzdící kolo (bremswerk), na kterém se otáčelo lano, které spouštělo dolů naložené vozíky a zároveň vytahovalo prázdné nahoru. Kolo se však muselo přibrzďovat, aby naložená zátěž nepřesahovala svou tíhou povolenou rychlost.

Pravěké nálezy ve Štamberku

příspěvek ku poznání moravské vlasti podává K. J. Maška

Ze starých štamberských kronik zpracovává Josef Marek

část VI.

Čelist předpotopního člověka nalezená v Šipce u Štamberka

Ze všech nálezů v jeskyni Šipce učiněných nejdůležitější jest úlomek dolejší čelisti lidské, o níž obšírněji chci promluvit.

Velevzácný tento zbytek kostry člověka předpotopního nalezen byl dne 26. srpna 1880 v poboční nízké chodbě, Jezevčí díra řečené, v malém výklenku u levé stěny. Ležel asi 14 m hluboko téměř na dně jeskyně v neporušené vrstvě popela a uhlí na pokraji rozsáhlého ohniště s četnými nástroji kamennými, jakož i většinou rozbitými kostmi a zuby medvěda a lva jeskynního, hyeny jeskynní, vlka, nosorožce, mamuta, zubra, jelena a koně, vesměs to zvířat diluviálních, nyní již vymřelých, takže nelze o pravěkém a sice diluviálním původu čelisti té pochybovati. Patří do nejspodnější vrstvy kulturní. Nepatrná část uvedených zbytků zvířecích byla člověkem zpracována neb na úhel spálena.

Bohužel nebyl jsem při nalezení čelisti lidské v jeskyni, odešel jsem krátce před tím zpět do Nového Jičína. Dělníci vybírali pozorně rukama jednotlivé předměty z popela vápenitou vodou prosáknutého, rozdrobující pečlivě každou sebemenší hrudku.

Hostinský Josef Raška, v jehož blízkém hostinci „Pod Šípkou“ jsem obyčejně přebýval, zavítal jako mnohokrát do jeskyně a zdvihnul, pomáhaje dělníkům kosti a zuby z popela vybírat, také onu hroudu, která čelist lidskou obsahovala. Nemaje tušení o vzácnosti předmětu jež v ruce držel, rozpůlil hroudu onu a tu teprv spatřil modravé lesklé zuby vězící v nepatrné kostce. Rozpůlením hroudy a odstraňováním popelového obalu čelist porouchána, po obou stranách udrobily se malé kousky nad míru křehké kosti čelistní a vypadl bezpochyby jeden zub, aniž to kdo zpozoroval. Jelikož hned po odkrytí lesknoucích se zubů zbytek hroudy do papíru zaobalen a s ostatními nálezy jak obyčejně téhož ještě dne na poštu k další dopravě do Nového Jičína odevzdán byl, nevěděl nikdo o poškození, jež jsem teprv na druhý den ráno při čistění spozoroval.

Poznávaje velikou důležitost učiněného nálezu, odebral jsem se bez prodlení do Štamberka, bych se o všech podrobnostech očividně přesvědčil a při dalším snad objevení jiných zbytků lidských přítomen byl. Nevzdával jsem se také naděje, že se mi podaří způsobenou pohromu napravit. Vysypávala se totiž vykopaná hlína z každé vrstvy vždy na zvláštní místo a proto nebyla možnost vyloučena, že se ztracené snad části čelisti opět naleznou.

Marné však bylo mé pátrání po udrobených částkách čelisti oné, jakož i po jiných zbytcích kostry lidské. Ač jsme prokopali a probrali s největší pozorností hlínu před jeskyní vynesenou a taktéž celé okolí náleziště, nenašli jsme ničeho více. Prohlížel jsem také později několikrát nadobyčejně bohatý osteologický materiál a hlavně tisíce rozličných v šesti velkých bednách uložených úlomků kostí ze Šípký, vše nadarmo. Řečený úlomek dolejší čelisti jest jediným přímým dokladem jsočnosti a přítomnosti člověka předpotopního v Šipce a ve Štamberku.

Čelist šipecká jest prostřední část sanice se třemi řezáky, se špičákem a oběma lícními zuby. Po obou stranách je čelist nepravidelně ulomena, což stalo se na straně levé při nalezení, kdežto některé hrany na straně pravé jsou původu rozhodně starého. Z toho vysvítá, že čelist při nalezení právě uprostřed, mezi vnitřními řezáky rozlomena byla, že levá část se rozdrobila, při čemž se bezpochyby levý vnitřní řezák ztratil, úlomek pravý mnohem větší a pevnější zůstal však téměř neporušen. Jelikož nález byl učiněn u rozsáhlého ohniště, kde zároveň množství patrně člověkem násilně rozbitých kostí zvířecích leželo, nabízí se myšlenka, že také roztržení lebky lidské, z níž pouze malá část a sice nejpevnější díl dolejší čelisti se zachoval, stálo se zúmyslně přičiněním lidským, že tedy máme tu co činiti s případem pravěkého lidožroutství.

Kronika Martina Bára ze Štramberka 1701—1863

(SOkA Nový Jičín, autor přepisu neznámý)
část I.

R. 1701

18. oktobra opsal Pavel Jiříček, ten čas rektor, a písař městský ve Štramberku knihu „Městské právo“ vytištěnou v Praze A. Domini 1579.

R. 1753

uvedena byla v Praze obecní hra, jinak loterie od jednoho neapolitana jmenem Kataldi. Vlaši drželi ji ve své společnosti až do r. 1787. Potom ji převzal císař Josef II. do důchodu obecní komory.

R. 1760

dne 26. dubna vyjel císař pán Josef II. přes Moravu do Rus.

R. 1781

dne 10. července mocí nejvyššího nařízení povoleno bylo každému sv. písmo neb bibli čísti.

R. 1782

7/2 zapovězeno jest mrtvá těla v kostelích v kryptách pochovávatí.

R. 1783

13/10 od jeho milosti císař. a král. Josefa II. prošlo nařízení strany toleranci : podle kteréž příbuzným augsburského vyznání a helvetského bylo povoleno, aby v dědičných zemích své náboženství svobodně provozovati mohli. Jedině katolickému náboženství má přednost veřejného provozování pozůstati.

26/11 1783 zakázáno zvoniti proti mračnům a bouřkám. Takový rozkaz prošel také r. 1782 v Prusku a r. 1784 ve francouzské zemi.

R. 1784

23/8 nařízeno, aby se mrtvá těla v pytlích pochovávala.

R. 1785

5/8 obyčejná koleda aneb domův vykuřování o vánocích zapovězena.

R. 1786

22/5 horní kostel na hoře začal se kasírovat. Léta toho kostela byly 1688 a stal až do r. 1786. Tento kostel stal 98 let. Na hoře tyto kostely jsem změřil od stěny k stěně. Ten dolní kostel má délky 15 sáhů a šířky 8 sáhů rakouských, — a horní kostel má délky 15 sáhů a šířky 6 sáhů 4 střevice.

Štramberský kostel od prahu až po mřížku k oltářů 13 sáhů a potom ještě dva sáhy, to jest 15 sáhů a šířky 6 sáhů.

R. 1790

16/6 umřel v Moravě v Novém Jičíně polní maršal general P. Gedeon Laudon v 75 letech věku svého. Roku 1790 bylo tu mnoho vojska. V Štamberku leželo 6 kompanií regiment Ferdinand Dokšan. Ležel tu 11 týdnů i více.

R. 1792

24/7 tu noc k sv. Jakubu apoštolu o 11. hodině hrom udeřil do jedné chalupy v ulici pod Dolní branou No 74 a celý vrch shořel.

R. 1794

bylo málo ozimin na poli dne 21/7 na sv. Maří Majdalenu ale již sklizené.

R. 1807

dne 3. února slavil 50letou památku svého spojení manželského Václav Kelnar se svou manželkou Annou. Byl z domu do chrámu Páně odprovázený od jistého počtu lidu i s 2 družbami i družkami i s p. farářem; a před velkým oltářem při zpívání mši sv. na dvou seslách seděli. Po té slavné mši svaté lokální kaplan lichnovský */ držel nad nima exort aneb kázání. Potom dostali sv. požehnání a jak se měli domů navrátit, byly jim v kostele darované 2 hůlky s bílou mašlí. Každý dostal jednu, na kterou se podpírali, když šli z kostela, jako starci. A doprovodil jich domů velký počet lidu a tam hodovali jako na svatbě.

*/ Matouš Benedikt Tlach, bývalý cisterciácký kněz na Velehradě.

Manželé byli Václav Kelnar a Anna, rodem Bayerová z čp. 112.

Léta 1810

o Všech svatých napadl sněh nehrubě velký a nadělal škody mnoho na stromech. Polámal nejvíce jabloní, hruškových, slívkových. Na mnoho fur dřev bylo ve Štamberku.

R. 1811

dne 15. marca stala se změna v penězích. Byly nazvané Banko-Zettel a nastaly Einlösung Schein, a tak povstalo velké draho.

R. 1811

dne 15. marca změna v penězích. Za 100 zlatých einlösungs-scheinů museli jsme dáti 500 zlatých bankocetlí a bylo veliké draho.

Měřice kaše prosné za 95 zl. bankocetlí, oves za 20 zl., sáh dřeva 30 zl., máz piva 40,— kr., kořalka sprostá máz 4 zl., hovězí maso funt 54 kr., funt másla 5 zl.

R. 1811

dne 15. marca stala se změna v penězích. Před tím ale 12 let málo bylo stříbra, jenom papírové cedulky. Jmenovaly se Banko Zettel a při nich měděné krejčary. Nejprve ty cedulky i měďáky šly zarovno se stříbrnými a do kupectva jich radši měli než stříbrné. Ale potom co dále jich více přibývalo a stříbrné se tratily. Tak se potom stříbrné peníze ovzácněly a z nich velku lázu brali. A k ostatku lidé ty cedulky tak v pochybnost vzali, že kdo ještě měl stříbrné neb dukáty, za jedno 100 rýnských stříbrných neb zlatých dostal bankocetlí 200 zl., 300 zl., 400 zl., až na ostaku 500 zl. Až potom r. 1811 měsíce marca skrze císařský patent přišly bankocetle k shození a nastaly zas jiné papírové cedulky, jmenovaly se Einlösungs-Schein. A tak skrze 100 Einlö-Schein museli jsme dát 500 bankocetlí a tak ten

každý rýnský bankocetlí neplatil nic víc jenom 12 krejcarů. A to bylo tak, že se již za to dostanou stříbrné. A tak ty peníze přišly k umenšení a zmánilo se jich, a ještě tomu nevěřili, že by za ně byly stříbrné.

Tak povstala velká drahota ve zboží, že jedna měrice, která 24 čtvrtek neb meslí měla za bankocetle: Obilí (rež) 20, 40, 50, 68, 84 zl.; žito (pšenice) 70, 84 zl., ječmen 50 zl., oves 30, 33 zl., maso hovězí 1 zl.15 kr., máz piva 40 kr., kaše prosná za 90, 95, 100 zl., kořalka máz 5 zl 20 kr. ,kobzole jídlové za 25 zl., sůl se prodávala funt za 40 kr., tabák se prodával 1 funt za 8 zl. 20 kr. kuřlavého.

A tak povstala v tom čase veliká bída obzvláště mezi chudobnějšími, řemesla padly, nebylo lze nic prodat, jenom na škodu všecko, za stravu se muselo dát, tak byl člověk hned hotový se vším. A to trvalo dlouho ta drahota, tak že lidu z každé obce víc než polovice po ptaní chodilo. Toho roku ze Štramberka mnoho lidu, sousedův, hoferův do Moravy na Předmostí k panu faráři Ant. Markovi, jakožto krajanovi (nebo byl rozený ze Štramberka) šlo a tam pomoc hladu obdrželi.

K tomu ještě byly velké daně a hlavové velké, jaké jen vymyslet se mohly, tu z řemesla, tu z výdělku, třeba to zed, musel to oplatit.

Tak mnozí lidé na mizinu přišli, co se dost šikovně drželi, pozbyli chalupy a na žebrotu přišli; a tak ta drahota v stravě trvala až do r. 1812, jak bylo nové zboží a peněz nebylo žádných.

Léta Páně 1811

byl pád na kravy v Štramberku. Padlo jich 14 kusův krav. To bylo v masopustě.

Léta Páně 1811

měsíce listopadu přijela kunvaldská hraběnka s dvěma lokaji a služebníky do jeskyně jménem Psi kostelík, která jest v skále hory Olivetské neb Kotouči při Štramberku. Kdežto několik dní před příchodem dala sobě tam dřevěné lešení budovat.

R. 1811

přes léto až do vánoc ukazovala se hvězda na straně půlnocní slabo svítící, ale od sebe na jednu stranu velké paprsky měla, takže byla na obloze velmi značitá. Její běh byl na půlnoci až na západ, od západu až k východu okolkem, a když bylo ráno, již ji bylo vidět jít od východu a tak se od půlnocní strany blížila, až ji bylo brz vidět nad našimi hlavami.

Roku 1812

po sv. Janě Křtiteli dne 22/2/ června v dědině Rybím 12 sedlákům a fojtovi kroupy zbily na poli zboží, co natrefily všecko, takže ti lidé museli se k jiným obcím utíkat i pomoc.

R. 1812

bylo přísné poručení skrze štípení osypek. Kdo nedal štípit dětem osypky, musely se za pokutu bez pohřbu pochovat. A tak toho roku mnoho dětí pomřelo a bez pohřbu pochováno bylo.

R. 1813

dne 13. 2. byl prodej na dříví v Černém lesu a bylo tam mnoho lidí. A skrz nehrubě velký vítr ulomila se jedle ale l a půl sáhu od země a padla na zem a byla by mnoho lidí poranila, ale kdo mohl, nevíce utíkal. Takže přece jednoho souseda trefila, totiž Petra Žerdíka, že hned bez sebe ostal. A přivezli ho na saních domů. Potom skrze felčarské pomáhání přece jen jsme zvěděli, že je živý ještě, ale žádného znamení nedal, nemluvil, nehleděl ani nenařikal, jenom ještě dýchal, až dne 17. 2. kole 8. hod. ráno umřel maje věku svého okolo 34 let.

A před 21 lety taky podobně neštěstí stalo se jeho příteli jménem Martin Žerdíkovi. Byl velký vítr, chcel jeho sestře střechu strhnout. Tak on šel pomáhat přivázat tu střechu a on ledva do půl cesty došel, utrhlo kus střechy a na tom místě ho omráčilo. Hned ho s toho místa vzali, ale on toho dne zemřel. (Viz kroniku Žerdíkovu str. 21 dne 18/11 1791) : „*Roku 1791 dne 18/11 umřel v ten buřlivý vítr bratr. Střecha ho připadla. Měl 30 let. To byl můj bratr Martin Žerdík.*“

R. 1813

dne 10. aprila bělarské cesty se rozdělily a rozměřily na dílky a zlicitirovaly obyvatelům. Z půl vrtla přišlo baji víc než 10 zl.

L. P. 1813

dne 17. máje maširovalo vojsko přes Moravu. Jmenovalo se polské vojsko. Toho dne přimaširovalo baj do Štramberka s pěknou muzykou, i obršt zde v Štramberku ležel. A na druhý den odešli a přimaširovali druzí. Potom třetí přimaširoval transport i s jenerálem a leželi tu pět neb šest dní a potom odmaširovali. A hned ten den přimaširovali zase Francouzi, Taliáni, Španělé a rozličný národ v tom pomíchaný. To všecko vojsko maširovalo z ruské země k Olomouci.

Co se dotýče toho polského vojska, to byl lid sám dobrý, spravedlivý, upřímný a pokojný. Ale jak po nich přimaširoval ten národ francouzský, tálijánský a španělský, to byl lid nedobrý a syrový.

Toho času se tu rozmohly stříbrné peníze, totiž polské, prajské, saské, sardinské, pětipátákové, půltřeřa groša, petigrošové, půlrynské, tolary i dvacitky stříbrné císařské s věncem. Ale to židé všecko skupili a zvekslovali. A to polské vojsko samými stříbrnými penězi vyplácali. A to vojsko všecko, co přišlo a zde žilo, všeckým vyplatilo kost. A potom ten komandant toho vojska byl zabít u Laipicka.

R. 1813

dne 2. septembra. Poněvadž Novojičínští nám bránili trhy, tak se pracovalo k právu krajskému a též se to také obdrželo, to, co od dávných časů máme v privilegiích. Tak toho dne totiž 2. septembra se držela zpívaná mše sv. na poděkování. Po mši sv. se před kostelem na trubách trubilo a bubnech bubnovalo.

R. 1813

dne 30. 12. umřel Ignác Kelnar souseď, čp. 47. Ostalo po něm mnoho knih českých a německých. Toho roku 1813 byl v Štramberku soukenický cech přes 150 mistrův a dostali obštelunk do komise 1400 kusův sukna a to na 3 měsíce, a to s velku škodu. Nebo co udělali zváleli, potom to nemohli usušit, nebo byl hrubě mokrý čas přes to všecko. A potom to nemohli usušit. A potom co usušili a odvedli zas veliké srážky jim dělali a na to peníze jim strhovali, tu exekuci dostali, tu jich pokutovali. A na ostatku na Boží narození i v ty všechny svátky vánoční museli dělat, nebo bylo to na kazatelnici oznámeno po velké mši svatě. Museli každý k své práci sednuť a delat, co mohl nejvíce a kdo by se tomu protivil, byl přísně trestaný. A po novém roce nastal zas nový obštelunk asi okolo 500 kusův.

L. P. 1813

začla se nová vojna s Francouzi. Byl k pomoci ruský císař i Prajzký král ano i Sasi. To všecko vojsko se shromáždilo do Čech a našemu císaři byli k pomoci. A tam na saských hranicích krvavě potkání měli, takže Francouzi ještě toho roku po vodu Rýn ustoupiti museli.

Toho času bylo velké sužování poddaných. Velké daně a sypání museli jsme dávat. Velké fojpony až k armadě museli jsme posílati. Potom kořalky bečky tam museli jsme dávat, kůže, deky, handry do špitalův museli jsme posílati.

Toho času musel mít jedenkaždý znamení písemné, to se jmenovalo verbšajn. Kdo by toho neměl, ten nesměl nic prodávat ani kupovat. A to písemné znamení tahlo za sebu jistu daň, která se každého čtvrt léta vybírala. Krom toho ještě jiné daně rozličné byly, hlavní daň atd.

Počasí v r. 1811, 1812, 1813.

R. 1811 bylo velké sucho a horko. Nezamoklo od vesna až do podzimku.

Potom r. 1812 byly pěkné úrody a dlouhé slámy, nebo toho roku zamoklo a úrody husto vzešly a políhaly. Tak kdo měl v slabé zemi a nehnojené, ten měl dobře, ale kdo hnojil, tomu lehlo a na zrno bylo chybné. Lepší bylo nehnojit.

R. 1813 bylo hrubě mokro a pozdní rok. Hrubě přšívalo a oziminy se ještě žaly až do Narození Panny Marie. Ve žniva přšlo dva týdny, co se nepřetrhovalo a po krajích mnoho osad, dědin voda potopila a porvala.

R. 1814

dne 7. februari sjeli se do Štramberka z Nov. Jičina všeci oficiři z kanceláře a drželi bál na naší faře. A byli k tomu pozváni polesný, mořkovský a lichnovský kněz a metylovský kněz */ a celý úřad štramberský. A tam tancovali až do druhého dne. Potom 8. februari kole 5 hod. odpoledne zase domu se pakovali.

*/ lichnovský: Josef Schwarz; mořkovský: Vincenc Ottopal; metylovský: Josef Stoklasa, býv. štramb. kaplan.

R. 1814

25/2 umřel P. Ant. Marek v Předmostí. 1815 10/10 slavil sekundici.

R. 1814

dne 22. Juli umřel Martin Stanislav, felčar.

R. 1814

dne 24. září jel přes Nový Jičín ruský císař, jehož jsme očekávali ale 6 dní. Protož vojsko a lid ve dne v noci na něho čekali, když se vědělo, že pojedje do Vídně ze sněmu.

Počasí

Rok 1814 byl víc mokřý než suchý a chladný. 6/9 napadl sníh na hory i sem blíže na kopečky a potom byly teplé časy až do 21/12. Namlátil sem z l měřice 14 měřic zrní.

Roku 1814 měsíce aprile byly pěkné časy a teplo celý ten měsíc, až horko bylo. Jedině že bylo velmi sucho, protože jak sníh sešel, nepršelo, ale stromoví vypučelo a jabloně, slívky, střešně, hrušky, všecko to květlo, až to stromoví bylo všecko jako sníh. A dne 28., 29., 30. aprile a dne 1. mája v ty předepsané dni bylo takové mrznutí, až to ztvrdlo jako kost a sníh přšel. A ta zima se sněhem trvala až do 14. máje. Potom toho roku 1814 bylo sněhu na horách dne 6. septembra. Potom bylo teplo až do dne 3. prosinca, potom napadl sníh a zas teplo až do 21. dezembra.

Počasí r. 1811 — 1814.

Roku 1811 bylo velice sucho a horko, takže přes celé léto nezamoklo. Potom r. 1812, 1813 a 1814 hrubě zase mokrá léta a přivaly velké.

10. výročí znovupostavení sochy sv. Václava na Kotouči a otevření amfiteátru pod Starou věží

Josef Marek

Psal se rok 1993, stále ještě rok plný ideálů, nadšení a odhodlání napravit škody způsobené minulým režimem. Jedním takovým mementem byl piedestal sochy sv. Václava na Kotouči. Sochy, která byla na podnět orelské župy Kadlčákovy v roce 1932 na hoře Kotouči zbudována. Od té doby, vlivem počasí, ale hlavně vlivem silných otřesů při střelbě v blízkém lomu, upadávaly jednotlivé části sochy — nejdříve hlava, potom ruce, meč a jiné. Na ochranu sochy byl sice kolem ní zbudován železný krunýř, ale nakonec i ten musel být s torzem sochy z piedestalu v červenci roku 1988 odstraněn.

V roce 1987 bylo kardinálem p. Františkem Tomáškem vyhlášeno Desetiletí duchovní obnovy národa.

Sedmý rok — 1994 — měl za patrona sv. Václava. Z nezdolné víry a odhodlání o nápravu věcí minulých vzešla i myšlenka obnovit sochu sv. Václava. V období, kdy jednota Orla obnovovala svoji činnost, o nedostatku peněz ani nemluvě, to bylo víc než odvážné rozhodnutí, přesto v roce 1993 rozhodl župní výbor, jehož předsedou byl zvolen br. A. Bartusek z Ostravy–Třebovic a místostarostou br. Václav David. Zhotovením repliky podle původního modelu byl pověřen sochař Jan Kozel z Bystřice pod Hostýnem. Oproti původní podobě provedl sochař dvě změny : zpod pláště byl vysunut celý štít s orlicí a světec jako pěstitel vinné révy má u svých nohou hrozny vína s vinným listem. Je třeba podotknout, že socha je zhotovena z umělého kamene, což je směs pryskyřice — epoxidu a kamenné drti.

Velice aktivně se na obnovu sochy podílelo tehdejší vedení závodu Kotouč. Věnovalo bar el epoxidové pryskyřice, zajistilo dopravu sochy až na místo určení a také usazení sochy na podstavec pomocí jeřábu. Samotná slavnost svěcení proběhla dne 6. srpna 1994 za účasti téměř tisíce lidí. Po slavné pontifikální mši, sloužené světitelem otcem biskupem Hrdličkou, za asistence mnoha kněží, se přítomní věřící a hosté v průvodu odebrali do Národního sadu, kde byly položeny květiny k pomníku padlých. Poté se všemi dostupnými cestami přítomní přemístili k soše na Kotouči. Samotný akt svěcení, jak jsem již dříve předslal, provedl biskup J. Hrdlička. Z významných osobností se svěcení zúčastnili generální tajemník Orla z Brna br. Kostelka, poslanec br. ing. J. Pavela a starosta města ing. J. Socha. Kulturní vločky zajistil chrámový sbor.

O nasycení množství návštěvníků se postaraly ochotné ruce našich žen, ať už v Kulturním domě, či v improvizované jídelně v průjezdu farní budovy. Nebyla to jenom příprava obědů, ale i pečení uší, cukroví a jiných dobrot. Ženy to zvládly výtečně a ještě k tomu přidaly i úsměv. Odpoledne se v právě dokončeném a touto slavností i oficiálně otevřeném amfiteátru představil Valašský soubor písní a tanců z Nového Jičina.

Slavnostní tečkou tohoto dne bylo večerní představení Katolického divadelního souboru, který se představil dramaturgií hry Věry Eliáškové „Kníže Václav“.

Představení zhlédlo okolo 600 diváků. Po celý den panovalo slunné, horké počasí. Po osmé hodině večerní, kdy hra byla v plném proudu, přišla letní bouře. Pršelo po celém okolí. Nad městem však jakoby zázrakem zůstala hvězdná obloha...

Ještě zůstává nezodpovězena jedna otázka: jaký podnět vedl ke stavbě amfiteátru? Zde je třeba se vrátit do roku 1993. V tomto roce slavil místní spolek Katolické jednoty stoleté

výročí svého založení. Jako režisér divadelního souboru jsem byl vedením spolku požádán o sestavení a provedení kulturního programu věnovaného tomuto výročí.

Znovu se vracím k Desetiletí duchovní obnovy. Jeho šestý rok měl za patronku tehdy ještě blahoslavenou Zdislavu (byla svatořečená v květnu 1995). Napadla mě myšlenka život této světice přiblížit divákům. Zsvěceným je určitě známo, že Zdislava, když se provdala za Havla z Jablonného a Lemberka, strávila velkou část svého života na hradě Lemberku jistě v drsném a nehostinném prostředí. A to už byl jenom krůček k tomu umístit chystané dramatické pásmo do hradního prostředí za Starou věží, do míst, které jsme důvěrně znali. S tímto záměrem a současně i s výhledem na plánované akce roku 1994 (rok sv. Václava) jednoznačně souhlasili V. David, A. Hykla a další. A tak se dne 28. dubna 1993 začal budovat divadelní amfiteátr. Prostor budoucího jeviště a hlediště byl zcela zaplevelen šerky, malinami a náletovými křovinami, zaspán hromadou kamení a jiných odpadků.

Práci jsme započali bez zkušeností, jak by měla taková stavba vypadat. Avšak nadšení v této porevoluční době bylo nezlomné. Nadšení a ochotné ruce A. Hykla – „pána“ zedníka, V. Davida, A. Rýdla, Jendy Stanislava, A. Hoffmana, J. Stanislava, P. Hykla ml., Jar. Hykla, M. Petráše, J. Davida a mnoha dalších vykonaly své. Finančně nás podporoval P. Fr. Janotka. Kamení na stavbu teras jsme vykopali na svahu, nahoru však bylo třeba vyvést šterk, cement a další. A opět pomohly zlaté české ruce, tentokrát otce a syna Viléma Petráše z Horní Bašty. Tito dva zruční řemeslníci zhotovili pro tento účel lanovku. Bednu se spodním víkem zavěšenou na laně. Pod farou se naložil materiál, jednoduchý vrátek vytáhl bednu do míst, kde se dnes nachází vstupní branka, zde se obsah vysypal do připravených koleček a pak už se po rovině dotlačil do míst určených. Pracovalo se skoro pravidelně každou středu a přitom divadelníci nacvičovali dram. pásmo. Dne 14. srpna 1993, v ze dvou třetin dokončeném amfiteátru, proběhly jubilejní oslavy. Hudební pásmo v provedení Komorního kvartetu a vzpomínané pásmo „Zdislava — plamen Boží“. Budoucí hlediště bylo plně obsazeno, i když mnozí diváci seděli na improvizovaných lavicích. Druhý den tj. v neděli, byla v prostorách farní budovy č. 2 otevřena Katolická knihovna.

Přes zimu práce ustaly, aby se v příštím roce 1994 opět naplno rozběhly.

Štramberské písně vánoční

„Kronika Tomáše Žerdíka“

(s. 25—31A, přepis Mgr. Zdena Genserková, 2004)

Znamenají se písně vánoční feb. 1818

1.
Novinu radostnu nesem vam
že se již narodil Krystus Pan /:
/ : V Betlemě Ježíšek maličky,
ma skřehle ručičky, nožičky :/
2.
Ponesme mu dary kdo co ma,
ty bačo s gajdami před nama
/ : damy mu dary s upřimnosti,
on jich od nas přijme z vděčnosti:/
3.
Ty Vavro podoj tu kozičku
tomu děťátku na kašičku
/ : Šimek vezme kožíšek
aby nepřežybnul náš Ježíšek:/
4.
Juž zme co zme měli přinesli,
před tvař tvu Ježíšku donesli
/ : abys nas měl vzfoji paměti
když budem v nebesych bydleti. Amen.

Druha

1.
Hej, hej, co se stalo nenadale hej, hej,
počuj bratře počuj dale, v Betlemě se sviti.
Půjdeme tam, by sme se zvěděli co je to tam, hej, hej, hej.
2.
Hej, hej, anjel Paně nam zvěstuje, hej, hej,
všemu světu oznamuje, že Ježíšek malý se narodil,
pokoj všem na zemi sam vložil, hej, hej, hej.
3.
Hej, hej, tam v maštalce na slamě, hej hej,
matka jeho tam kolibe, všecek přežybnuty až se
dejme neco jemu by prikryl se, hej, hej, hej.
4.
Hej, hej, Mikulaši, ty sy starši, hej, hej,
Ježíškovi vem tu kaši s cukrem osypanu,
tak spravenu, by sy osladil zlatu hubičku, hej, hej, hej.
5.
Hej, hej, Ondraši, ty sy mladši, hej, hej,
Ježíškovi hraj husličky, vezmeme muzyku,
půjdeme k němu, zahrajemy notu z naši basu, hej, hej, hej
6.
Hej, hej, vem kaj dřevce ?/, na truby a bubny jen udeřte,
až všecek Betlehem hlasat bude, hej , hej, hej.
7.
Přijmi od nás tu muzyku, hej, hej, panačku náš, ty Ježíšku,
keru sme činili ke cti chvale,
by sme k tobě přišli, byli v slavě, hej, hej, hej.

Třeti

1.
Co je to noveho v Betlemě,
nemeškejme bratrove, hore vstaňme.
Kdo nam pokoje neda,
turbuje naše stada.
Hore vstaňte, přehlednete, snad ovce zajima.
2.
Nikoho tu nevidim, na salaši
již sme všecko přehledli my Valaši.
Kdosa kriči vstavejte,
k Betlemu pospichejte,
věcy divne neslychane tam vy naleznete.
3.
Anjel Paně Glorija prospěvuje,
narozeni Ježíška oznamuje.
Hle tam v městě Betlemě
Leží v jeslech na slamě,
Tam najdete, uvidite Boha SpasYTELE.
4.
Marya jeho liba od radosti,
Josef jeho koliba z veselosti,
anjele zvelebují, ptačkovce prospěvuji,
nad Betlemem sladkym spěvem Pana vychvalují.
5.
Nerozumne hovadka Pana sveho dychaji,
zahřivaji Pana sveho, vděčnost proukazují,
od zymy zahřivaji,
aby pospal a neplakal jeho zahřivaji.
6.
Podme i my k Betlemu do maštale,
přivítat Jezulátko, SpasYTELE,
jemu se ořerujeme, srdce čiste mu dejme,
neb jest on Kral, neb jest on Pan,
jemu zaspipejme.
7.
Vítej Synu Marye čiste Panny,
pro nas hříšne z vosyosti k nam zeslany,
tebe Boha vyznavame, v tobě naději skladame.
Opatruj nas, ochraňuj nas, za to tě žadame AMEN.

Dopsane dne 28 decembra roku 1841.

Jine vanoční písničky

1.
Ach věru bratře, až sa všecek třasu,
až sa všecek třasu od velikeho a ukrutného strachu
jake to bude, co to bude, dobre snad nebude
ach nebude, len utikajme a nemeškajme tu od tud.
2.
Copak to bude muj Janošku mily, muj Janošku mily,
copak se to děje v tuto noční chvíli,
Zajímejte, stada žeňte honem.
Horama, kopcama a to honem,
ja hned za vama, hore kopcem poběhneme.
3.
Dobře maš Ondro, dodals mne kuraže, dodals mne kuraže,
kdo nam pokoj neda, nech len se ukaže.
Však je to bratříčku k podiveni,
bude to nějaké snad znamení,
nebo nejake od bludu zleho mameni.

1.
Jak sem ja počal chutno sobě spati, chutno sobě spati,
počalo se mně cosy divneho zdati.
Že ptacy spivaji, štěbetaji, zezulky kukaji, kukaji.
Ach poslyš Janku, jsyli tak v strachu při stadě.

2.
Tag vstavaj, vstavaj, muj bratříčku mily,
muj bratříčku mily, nespi, nelež, vždycky jako dřevo zhnily,
což neslučáš krasneho spivani, ptaku štěbetani a kukani.
Vstavej a zbud' všecku naši chasu u salašu.

3.
Joj co sy myslíš, co berež před sebe, ja bych neopustil
nikda bratře tebe. Slyšme co budu dale mluvíti, pacholkam
budeme je brániti, by tu měli život i statek stratiti.

Vitame tě naš Panačku maličky, vitez, vitez
dary tobě davame, dame, dame
co my sami mame, mame.
Hoj, hoj, chaso
vesele sy zahrejme, Ježíškovi šťastnu dobrou noc dejme,
dobrou noc.

Jina vanoční

1.
Ja děťatku nemluvnátku spletu věneček,
krasny věnec Ježíškovi z polních ružíček
věnec vděčne mladosti, znameni nevinosti
by vydaval v bidnem chlevě voně libeznosti.
2.
Tež oselku maselečku dam Ježíškovi,
smetanky a tež kus syra jemu k snidani,
stryčku z medem jemu dam, neb jineho nic nemam,
budu prosit, by to přijal, co sem nasbiral.
3.
Ja dítěti maličkemu dam svůj kožíšek,
by nezmrzlo ale mělo tepley pláštěček.
Košilku obětuji, Ježíškovi daruji,
bile rucho, srdce čiste jemu věnuji.
4.
Ja ho budu kolibati, jemu služiti,
chci jak umim zaspivati, by mohl spati.
Nynej, hajej, děťatko, rosškošne nemluvnátko,
vul a osel tě zahřiva, seno přikryva.
5.
Vitez o sladky Ježíši na ten bidny svět,
z lasky k nam sy se ponižil, bys nas k sobě přived.
Ty jsy Vykupitel naš, ty hříchy světa snimaš,
ty jsy naše potěšeni, pravy Mesyaš.
6.
Franto, vezmi ty svu trubu a trub vesele,
Macku hledej sveho basu, a hrej vesele,
Ondro štemuj sve dudy, ty Matysku valtorně.
Šalamaje vyhledejte, na nich piskejte.
7.
Přijmi naše sprosté dary a pomni na nas,
přijď nas take navštívit, přijď na náš salaš.
Co tam najdeš bude tve, neb vše mame od tebe.
Uděliž nam požehnani z božske ruky tve.
8.
Budiz s nami, o Ježíši lekaři pravy,
dej všem nuznym potěšeni, nemocnym zdravi,
tobě my se poručime, pokorně tě prosyeme,
abys nas po te časnosti přijal do nebe.
9.
A ovečku tež vezmeme matiče jeho,
by se za nas přimluvila u Syna sveho,
by prosyla Ježíše, ať sejme hříchy naše,
nas přivede všech společně do svoji říše.

Světci a svěťice v lidové kultuře

Anna Hřčková

část I.

Na stránkách Zpravodaje města Štramberka si budeme postupně připomínat svěťce a svěťice, kteří se těší všeobecné oblibě a úctě.

Úvod

Do počátku 20. století začínal každodenní rytmus života modlitbou.

V ní byla obsažena prosba o Boží ochranu a požehnaní při práci, prosebník se neobracel jen k Bohu, ale též k Panně Marii a dalším prostředníkům mezi Bohem a člověkem — ke svým patronům, svěťcům. Narodili se jako každý z nás, prožívali své starosti, radosti, ale svými činy převyšovali naše. Protože většinou sešli se svěťa mučednickou smrtí, bývají vyzívání těmi, kteří se ocitli v podobné situaci. Každý vykonával své povolání, tak se stali i patrony profesí.

Naši předkové si své ochránce nechávali vyobrazovat a umísťovali je např. do štítů domů jako výklenkové plastiky a domovní znamení. Sochy svěťců známe z náměstí, okolí kostelů, blízkosti mostů a jiných míst. Interiéry domů zdobily podmalby na skle mající své čestné místo ve svatém koutě, svatě obrázky nade dveřmi, ale také truhlice, skříně. Vyobrazení svatých najdeme na keramice, skle, textilích. Obrázky z hojně navštěvovaných poutí každý nosil v modlitebních knížkách.

Lidové představy o svěťcích se projevovaly v obyčejích, písních, pranostikách. Hlavně obyčejová oblast skýtala každému jedinci možnost magickými praktikami nahlédnout do budoucnosti a částečně ji ovlivnit ve svůj prospěch.

MATKA BOŽÍ PANNA MARIA

1. ledna

Panna Maria byla dcerou sv. Anny a sv. Jáchyma. Po zasnoubení se sv. Josefem jí archanděl Gabriel zvěstoval, že jí byla Bohem daná milost stát se matkou Božího syna. Maria skromně přivolala a stala se Bohorodičkou, matkou Vykupitele Ježíše Krista.

Maria jako symbol mateřství a nejmocnější přimluvkyně u svého syna byla všemi svěťci uctívána a jako pomocnice v tísní je uznávána v celém křesťanském světě.

Úcta k Panně Marii se projevovala slavením jejich svátků. Při těchto příležitostech lidé zdaleka putovali na známá poutní místa. Panna Maria je v církvi uctívána jako Bohorodička, „která je nerozlučitelným poutem spjata s vykupitelským dílem svého Syna.“ Bývá považována za přimluvkyni, pomocnici, zachránkyni a prostřednici.

II. Vatikánský koncil (1962 — 1965) ustanovil pro římskou liturgii závazné následující svátky:

Matky Boží Panny Marie (1. 1.)

Navštívení Panny Marie (31. 5.)

Panny Marie Karmelské (16. 7.)

Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.)

Narození Panny Marie (8. 9.)

Panny Marie Bolestné (Dolores) (15. 3.)

Panny Marie Růžencové (Rosarie) (7. 10.)

Zasvěcení Panny Marie v Jeruzalémě (21. 11.)

Panny Marie, počaté bez prvotního hříchu (8. 12.)

Český národní kalendář ještě připouje:

Panny Marie, Matky jednoty křesťanů (18. 1.)

Panny Marie, prostřednice všech milostí (8. 5.)

V našem článku připomínáme jen některé mariánské svátky.

1. lednem začíná nový rok. Všichni známi a příbuzní si navzájem přejí všechno nejlepší. V době 1. republiky chodili s práním komíníci, hrobaři, kostelníci. Mezi koledníky patřily i děti, které obcházely příbuzné a známé. Přinášely z jehličnatých větvíček vlastnoručně vyrobené větvíčky „štěstí“. Ty se zasunovaly za svatě obrázky na stěně.

Vhodná skladba novoročního obědu mohla v novém roce přinést štěstí. Mělo se podávat vepřové maso. Spatně by se vedlo v rodině, kde by obědvali zajíce či pernatou zvěř — z domu by uteklo štěstí.

Na Nový rok začínala služba. Pachelci a děvečky stejně jako každý člen rodiny dostávali vánočku — štryclu zvanou nové léto. Všichni si ve zminěný den hlídali své chování a vystupování, protože: „Jak na Nový rok, tak po celý rok.“

*Na Nový rok dešť — o Velikonicích sních.
Novoroční noc jasná a klidná, bude povětrnost pro úrodu vlnidná.
Na Nový rok o slepičí krok.*

Sv. JENOVÉFA

3. ledna

Narodila se kolem r. 422 v Nanterre poblíž Paříže zřejmě ve šlechtické rodině. V 15 letech se stala řeholnicí. Po smrti rodičů odešla do Paříže a věnovala se modlitbám a dobročinným skutkům. Díky Jenovéfíním modlitbám hunský král Attila změnil směr svého tažení a hlavnímu městu se vyhnul.

Při obléhání Paříže Franky Jenovéfa zachránila obyvatele tím, že z Preis-sur-Aube přivezla obilí. Na její přímluvu dokonce král Chlodvík propustil vězně. Když Jenovéfa 3. 1. 502 zemřela, dal zmíněný král nad jejím hrobem postavit kostel.

Světiče bývá zobrazována jako pastýřka, nebo jako panna s andělem a ďáblem; se svíčkou, světlem, dvěma klíči. Je patronkou žen, pastýřů, vinařů, kloboučníků, vzývá se proti válce, suchu, moru, horečce a očním nemocem.

Sv. TŘI KRÁLI

6. ledna

Mudrc z Východu — Kašpara, Melichara a Baltazara vedla hvězda do Betléma, kde se chtěli poklonit narozenému Spasiteli Ježíši Kristovi. Když se o jejich cestě dozvěděl král Herodes, žádal je, aby se při zpáteční cestě u něho zastavili a sdělili mu, zda se opravdu v Betlémě narodil očekávaný Spasitel. Zamýšlel ho zahubit. Mudrci se na radu anděla vrátili jinou cestou a tak Herodese obešli. Ježíškovi nesené královské dary symbolizovaly jeho pozemský úkol: zlato znamenalo královskou důstojnost, kadidlo Božskou slávu a myrha Spasitelovo člověčenství a jeho smrt na kříži.

Téměř každá lokalita měla své Tři krále — tři mladé chlapce převlečené do ministrantského oblečení s papírovou korunou na hlavě. Chodili do rodin příbuzných a známých, kde s jejich dovolením předváděli tříkrálovou hru. Za své pěvecko-taneční výkony a za napsání křídou svěcenou na dveře K+M+B dostali odměnu ve formě vánočních dobrot. Kromě věrské náplně byly obchůzky určitou formou sociální výpomoci.

V kostele se při mši světla voda, křída a sůl, aby chránila domov před neštěstím a vším zlým.

Svátkem Tří králů končí vánoční doba a začíná masopust.

Na Tři krále — zima stále.

Na Tři krále — o krok dále.

Na Tři krále mnoho hvězd, urodí se hodně brambor.

HROMNICE — OČIŠŤOVÁNÍ PANNY MARIE

2. února

Podle židovské tradice byl Ježíš jako malé dítě v tento den přiveden do jeruzalémského chrámu a představen Bohu. Mariina obět souvisela s očišťováním každé rodičky 40 dnů po porodu. Rodiče museli Hospodinu obětovat buď 2 holoubata, nebo 2 hrdličky. Při této oběti se Ježíš setkal se starcem Simeonem a věštkyní Annou, která v něm poznala očekávaného Mesiáše. Slavnost symbolizuje setkání každého věřícího s Kristem.

Přestože II. Vatikánský koncil tento svátek nezařadil mezi hlavní mariánské, bývá v lidovém prostředí připomínán. Na Hromnice se v kostelích světily a světi svíce zvané hromničky, které byly dříve ve staveních rozsvěcovány proti bouři a blesku. Buď s nimi hospodyně obcházela dům, nebo hořící je postavila na práh.

Zelené Hromnice — bílé Velikonoce.

Jak dlouho skřivan před Hromnicemi vrzá, tak dlouho po nich zmrzá.

Na Hromnice musí skřivánek vrznout, i kdyby měl zmrznout.

Na Hromnice jasná noc — bude ještě mrazů moc.

Na Hromnice o hodinu více.

Svítl-li slunce na Hromnice, hojnost žita i pšenice. Na Hromnice — jídla i píce polovice.

Na Hromnice mraz — bude hodně ova.

Sv. VERONIKA

4. února

Při 6. zastavení křížové cesty podala Veronika Pánu Ježíši roušku, aby si z obličeje utřel pot. Ježíšova tvář se k údivu všech na ní zobrazila.

Svatá Veronika je znázorňována s rozloženou rouškou a na ní obraz Ježíšova obličeje.

Světiče je patronkou farních hospodyněk a žen, které pracují s prádlem, obchodníků a zpravovatelů lnu. Modlitba k ní pomáhá ve chvílích úrazů či hodině smrti.

O svaté Veronice bývá ještě sanice.

Sv. DOROTA

6. února

Byla dcerou křesťanských rodičů z Cézareie. Protože se nechtěla provdat za pohanského mýdodrzičího Apricia, byla mučena a pálena. Cestou na popravu kolemjdoucí pohan Teofil slíbil uvěřit v Krista, když z jeho zahrady dostane květiny a ovoce. Anděl mu vše žádané v košíčku přinesl a on uvěřil v Ježíše. Dorota s věřícím Teofilem byla kolem r. 304 státa.

Svatá Dorota bývá zobrazována s květinovým věncem na čele, nebo s květinami a ovocem. Světiče je patronkou zahradníků, horníků, pivovarníků, novomanželů, nevěst, rodiček a šestinedělek. Bývá vyzývána proti chudobě ve smrtelných nebezpečích, při krivém obvinění.

Do počátku 20. století chodily skupinky chlapců po domech a hostincích, kde v přestrojení předváděly hru o sv. Dorotě. Jejich dramatický výkon byl všude ceněn a patřičně odměňován.

*Svatá Dorota na sněh bohatá.
Svatá Dorota — sněhu forota.
O svaté Dorotě uschne košile na plotě.*

Sv. APOLENA

9. února

Zprávy popisují Apolenino mučení, kdy nevěřící v Alexandrii r. 249 mučili křesťany. Tamní biskup Dionýsius v dopise Fabiánovi z Antiochie psal, že Apoleně byly vyraženy zuby, poté celá čelist, když se nechtěla vzdát křesťanské víry. Její přesvědčení nezlomila ani pohrůzka upálení na hranici. Po modlitbě se sama vrhla do plamenu.

Svatá Apolena bývá zobrazována s kleštěmi a zubem, nebo jak se vrhá do ohně. Je patronkou zubních lékařů a bývá vyzývána proti bolestem zubů.

Sv. VALENTIN

14. února

Římský císař Claudius II. Gothica chtěl izolovat kněze Valentina pro jeho křesťanské smýšlení. Dal ho do rodiny důstojníka Astoria, který měl krásnou, ale slepou dceru. Valentin ji modlitbami uzdravil. Zpráva o prohlédnutí Astoriovu dcery se rychle rozkřikla, až rozlítla zatvrzelé pohany. Ti r. 268 Valentina na Flaminiově silnici stáli a důstojníkovu rodinu vyvraždili.

Svatý Valentin bývá zobrazován se zmračeným dítětem u nohou, nebo růžemi a ptáky — symboly lásky. Je patronem mládeže, cestujících, včelařů, za dobrý sňatek. Bývá vyzván proti moru.

Sv. Valentin byl a je od 14. stol. v západní Evropě i Americe ctěn jako patron věrné, čisté a odané lásky. Muži a mladíci nosili svým protějškým květiny, posílali přání. České hospodyňky měly tento den vyhrazený pro setbu přísady. Čekaly též, až začnou husy snášet vejce.

V Příboře se k tomuto dni koná pouť v kostele sv. Valentina. Před kostelem se hlavně v době 1. republiky prodávalo medové perníkové pečivo zvané šifle a voskové obětiny — části těla, které každý nemocný u oltáře obětoval ve víře v uzdravení.

Se sv. Valentinem se spojuje poslední velká zima zimního období:

*Na svatého Valentina zamrzne i kolo mlýna.
Valentin přivalí a Matěj odvalí.*

